

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Venerabilis Arnesti, (vulgò Ernesti) Primi Archiepiscopi Pragensis

Balbín, Bohuslav

Pragæ, 1664

Octo humanæ Beatitudinis Radij, quibus Arnestum viventem illustravit
Divinitas. Caput XXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42763

sent. Non eget refutatione fabella. Satis enim probatum est, sepulturæ locum pridem ab *Arnesto Glacij* ante Imaginem DEI Matris delectum: quòdque de bobus affertur, ex aliorum Sanctorum historijs petitum, malè sinè dubio *Arnesti Purpura*, ut vilis pannus, affluitur, quem ditissimum Principem, multo & splendido in comitatu, multis cum lacrymis sepultum scribit *Wenceslaus Hagecius*, Bohemiæ historicus unus è primis.

Arnesti Testamētū, de quo supra Lec.

Fabulis itaque dejectis, totâque *Arnesti* Vitâ, & Imaginibus pulcherrimarū virtutum (quantum à me sciri potuit) repræsentatâ legentibus, quid jam superest aliud, quàm ut Viro tam Illustri quondam in terris, nunc (ut plùs, quàm sperare, licet) in cœlis coronato, in hac Imagine vitæ ejus, *Radios* addamus? Non eos quidem, quibus Ecclesia Catholica Sanctos honorat, sed quos mortalis manus mea, & historiæ labor potest effingere, quòsque Viri maximi Nobilitas, Sapientia, Dignitates, Virtutes, ac denique Gloria Cœlestis meretur. *Eques ille melior Bellerophonte* in fabulis Poëtarum, cum Imaginem formosissimæ Puellæ Virginis, quæ in saxa admiratione pulchritudinis, ut Mythologi docent, homines vertebat, aspicere ob periculum non auderet, objecto purissimo clypeo, ejus Imaginem excepit & spectavit. Idem mecum agant Lectores, cum nondum in seipso venerari *Arnestum* publicè audeant ut *Sanctum*; Imaginem tamen aliquam ejus gloriæ in hoc libro affectam speculentur: *Octo Beatitudinibus humanis, & octo divinis*, velut totidem radijs, in hac vita mortali lucentem; nam illa præmia, quæ *Arnesto seruo fideli* præparavit DEVS, *in cor hominis non ascendunt*, totâque gloriæ illius æternæ pars, quâ Cœlum respicit, nobis est in Eclipsi.

Persus.

Persus.

Natalis Comen in Mythologia.

Octo humanæ Beatitudinis Radij, quibus ARNESTUM viventem illustravit Divinitas.

CAPUT XXIII.

Venerabilis Arnesti vitam tot tantisque humanæ ac divinæ felicitatis muneribus & præsijs ornavit, munivitque DEVS, ut nullam propè invenire laudem possim, quam ejus illustrissima vita desideret. Conspirasse mihi cœlum & terra videntur, ut, velut in fabulis *Pandoram*, sic *Arnestum* vel in hac conditione mortali dotarent, & ditarent omni genere bonorum. Non sum tam hebes, tamque vastæ spei, ut existimem in hac infelicitatis & lacrymarum valle beatitudinem obtineri posse: nam quâ rarione beatam vitam invenias, ubi vita non est? sed ajo hanc *bracteatum*, ut Seneca loqui solet, & *adumbratam*, (cui tamen ipsi sæpe invidetur) *felicitatem Arnesto* nihil cogitanti, adeoque etiam fugienti oblatam, & effusam in sinum tantâ copiâ, ut rarò tam nobilis, tam honorata, tam dives visa sit virtus, atque inter prodigia possit haberi. Enituit aliquis Nobilitate, sed obsolevit virtute; virtute superavit omnes, in honore obiit; alius Aularum apicem nitendo attigit, sanctimoniam vitæ, & innocentiae famam amisit, aut fortè etiam præceptus ad ima descendit; honores adeptus est, generis Nobilitatem non habuit; scientias omnes tenuit, abjectè & contemtè vixit; *Arnestus* omnia hæc, *qua divisa Beatos perficiunt, collecta in se uno tulit*. Felicitas hæc paucorum est, cum ferè qui dote fortunantur unâ, ut Scribanus loquitur, *destituantur alterâ*. Nobilissimo genere ortus, idem divitijs inclutus, scientiâ summus, dignitate Archiepiscopus, Princeps, Cardinalis, & tantùm non Pontifex, præcipuus in gubernandis Imperijs *Caroli Casaris* minister, inter hæc *sanctus, incorruptus, segregatus à peccatoribus, & cœlo altior* ab omnibus habebatur, & erat. Felix, qui res tam diversas, totòque cœlo distantes, tantâ arte copulare potuerit, ut in autoritate & nobilitate maximi generis, intèrque opes medias, spiritu pauper, & mitissimus esset, lenissimisque; in admirabili doctrinæ gloria, & ingenij, ut ita dicam, *Universitate, quæ siccare affectuum fontes solet,*

Arnesti humana & divina beatitudo.

eland.

Scriban. prof. in Politica.

solet, lugeret, paratissimamque semper, & tenerrimam haberet Pietatem; In Legatione Apostolica Pacem, in Aula mundum Cor, in Archiepiscopali Pallio misericordiam retineret; in Principatu pro Justitia dimicaret; in Purpura, totque alijs sanctitatis insignibus nondum se arbitraretur comprehendisse, sed esuriret semper, & sitiret Justitiam. Legisse memini in *Ctesia*, cum nescio quis mercator Indicus, naufragio pretiosissimis gemmis amissis, & in mare effusis, unam omnium elegantissimam, *Pan-tarben* nomine, servasset, eam pacato jam mari filo tenui demississe in fundum, quæ paullatim gemmas omnes amissas revocavit, & attraxerit; tantam illi gemmæ vim Natura tribuerat! Fabulosa narratio sine dubio, sed ista verissima: *Arnesti* animam è cœlo uno pendentem, à DEO in mare hujus sæculi demissam, omnibus continuo divinis humanisque bonis spontè affluentibus, & splendoribus Sanctorum radiasse sic, ut verè vetus illud dici posset: *dispersos virtus radios collegit in unum*. Porro hosce *Venerabilis Antistitis* radios, gemmarum & lapillorum pretiosorum scintillis & radijs comparari optimè posse sum arbitratus, tum quòd videam DEVM ipsum, cum Aaronem suum indueret, velut præcipuum Lucis decus, gemmas addidisse, è quibus divinationem ipse peteret, aliisque dignitatem suam hæc radiorum innocentiam commendaret; tum etiam, quòd gemmarum radijs nihil pretiosius, nihil venustius, nihilque innocentius Natura rerum procreavit; ac denique quòd *Bohemia Prasulem* decere maximè videatur patrijs donis, & gemmis quibus hæc tellus abundat, honorari & inaurari.

Ctesias in Indici.

De Gemma
Pantarbe
mirabilis
narratio!

I. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

GEMMEVS EX PNIIONIBVS ET MARGARITIS.

NOBILITAS ARNESTI, ET CLARUM GENUS.

DEpinge animo *Concharum, Margaritarum, & gemmarum Matrem, & Matricem*, quæ Auroræ rubentis contacta radijs super mare navigat, & hians occurrit ad conceptum; *rore* Emblema Nobilitatis in Arnesto
inte.

interim lucidissimo cadente velut Lucis stillâ, & *Vnionem* in *Concha* pariente. Inscribe si placet: *Ex ortu pretium.*

De Conchis
earumq;
gemmais.

Ammianus
lib. 23.

Barthol. Bar-
riensis in
Annos. C. 6.
agit acerya-
tissime.

Generatio *Margaritarum* aptissimum Nobilitatis est sym-
bolum apud Eruditos. Nam & Concharum caro, candidissima
hominum carni persimilis est, & ipsam Nobilitatis & Venustatis
DEAM, Nymphasque omnes & Gratias *inter gemmas nasci* Poëta
fabulantur, & nascentes & parientes salutant. Difficilis est gem-
marum Nativitas! nam & mare filere, & cœlum ridere, & Au-
roram allucere, & rorem lucidum decidere, ut Unio pariat, ur
oporet. Ros illi materia, Lux animæ loco datur, nasciturque
& noscitur ex radijs. *Lux* (unio clamat) *me genuit!* ideoque
uniones ad lucem, velut ad Matrem, libenter veniunt, cum eo-
rum omnis gloria sit videri. Si nebulosum, dum concipiuntur,
cœlum est, nubilum trahunt colorem; si tonuerit, abortiunt; si
serenat, candidi, lactei, argenteique gignuntur; quale cœlum
primò nascentes viderint, tale præferunt; *Cœlum fronte gerunt,*
lux illis de luce, lumen de lumine. Ita nobiles animos accensa
Majorum lux accendit, ex ortu illis & pretium accedit, & virtus.
Hanc *Vnionum* gloriam, singulari profus munere, *Bohemiae* Re-
gno addidit Deus. In *Europa* *Margarita* multis locis inveniun-
tur (ait peritissimus Rudolphi II. Cæsaris gemmarius, & Medicus
cubicularius *Anselmus Boëtius Brugensis*) *verum quæ in Bohemia*
propè Horaſdioxivium, Strakonivium & Rabi Arcem colli-
guntur, *michi cæteris præferri posse videntur.* Vidi enim nonnullas,
quæ vix ab Orientalibus possent discerni.

Arneſtus:
Margarita
Bohemiae
pretiosa ob
Nobilitatem

Talem *Bohemiae Margaritam*, ortu nobilissimam, non tam
Natura, quàm Gratia & cœlum produxit, *VEN. Arneſtum de*
Pardubicz; qui nobilissimo ortus genere, Dignitatem & Nobi-
litem corpore ipso præferbat: erant gemmei mores, manus
plenæ hyacinthis & gemmis, *quibus dona & munera, velut glo-*
buli, ut est in sacris litteris, volverentur; aderat amabilis, & in
summa comitate veneranda Majestas, quæ plurimum traheret
de cœlo; serenitas, ut cœli gemmas parientis. At quia in Gem-
mis & Perlis *Conjugium*, ut vocant, seu *Par* spectari & quari so-
let,

C. XXIII. HVMANÆ BEATIT. VIII. RADII. 419
let, Ernestum II. geminum Eminentiss. Principem Cardinalem Ar-
chiepiscopum invenit Bohemia; quo pari gemmeo Pragensis Eccle-
siæ facies nobilitabitur in ævum.

DE NOBILITATE, EJUSQUE RADIIS.

Nobilitas alienum bonum, *Arnesto* proprium fuit. Si na-
tura negasset, Nobilitatem ei Virtus dedisset. Gloriari ille
Avis & Atavis nobilibus potuit, sed illi longè magis *Arnesto*, si
viverent, gloriarentur: Majorum enim Nobilitatem factis &
honoribus proprijs superavit, ut nè Majores quidem *Arnesto*
majores & honoratiores essent. Qui virtutem habet, fundum
& solam habet, ex quo Nobilitas nascitur; facile est fructus le-
gere, cum tibi fecunda & felix arbor domi crescit. Nobilita-
tem Viri magni non obtendunt, sed habent. Infantum est nobi-
les nasci, virorum fieri. Illa nobilitas in utero alieno datur, hæc
in proprio cujusque animo concipitur. Beatus qui nascitur, bea-
tior qui nobilis fit, beatissimus qui utroque (ortu videlicet &
factis) nobilitatur. Nobilitas est ut *folium*, quod gemmarum
fundo subijcitur: nec emitur quidem, nec venditur, sed gemmis
mirabilem addit gratiam, & *aquas* (ut vocant Gemmarij) quã
hilaritate nihil oculi vident hilarius. Hoc virtuti Nobilitas.
Equestri ortus stirpe noster *Arnestus*, Equestri & triumphali
portã simul in gloriam, simul in vitam ingressus est; ut eadem
Cælum ingrederetur, virtute perfecit. *Caput acris Equi & sali-*
entis in hostem, equestri gloriã partum à Majoribus decus, piã
virtute mutavit: Equum hunc *ex campo* & pulvere belli adegit
in Cælum, alãque ingenij, doctrinãq; addidit, ut, velut *Pegasus*
ille stellis expressus, luceret; meritoque *Metropolitana Pragensis*
Ecclesia in Templi tholo, velut in cælo suo, inter Imperatorum
& Regum Zodiacum, hunc *Arnesti Equellum* lucentem collo-
cavit. Quod si huic Equello Horatianũ illud inscripseris: *Est in*
Equis patrum virtus, Nobilitatem magni hujus Præsulis exprẽ-
feris; nam ut Equorum stemmata, sic hominum genus Patres
suos, Naturã filatim ducente, imitatur.

Nobilitas
virtus non
est, sed ma-
gnum addit
pretium.

Ggg

AD

AD NOBILITATEM.

Nobilitas, si nobilitas tua stemmata, pulchra es!
Nobilitate, animi nobilitate, genus!

II. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

EX AVRO.

VEN. ARNESTI INGENTES DIVITIÆ, ET
PAR BENEFICENTIA.

Aureus flu-
vius Arne-
stus ob divi-
tias libera-
les.

DEpinge *Fluvium* auriferum ex montibus aureis, seu aurifo-
dinis, prorumpentem, & aureas arenas ac gemmas vehen-
tem (qualis *Watava* apud nos est) hic dives Fluvius, plurimas
urbes & oppida innumeris erroribus alluat, cui Fluvio inscribes:
Errando prodesse volo.

Philostr. in
Vita Apollon.
lib. 5. c. 9. &
12.

Fluvium beneficentia typum esse quis non videt? qui cum
præterea aureas arenas vehat, est *dives in omnes*, novoque & au-
reo beneficio commendatur. Nilum *Aegypti craterem* Veteres
appellârunt; & *Vespasianus*, non malus Imperator, ad *Aegyptios*
oppressos, *ex me*, inquit, atq; *ex Nilo haurite!* quo dicto mirificè
miseros recreavit. Porro observatum est, *Fluvios auriferos* sæpe
in aurifodinis nasci, atque ibi suos quasi fluctus inaurare, au-
reasque arenas volvere, & elucere; quod, auctore Plinio, pro-
batissimum est Auri genus. Fluctus colorari dubium nemini esse
potest; vide quæ de flumine Croceo Sinicus Atlas scripsit; & de
Nilo, *lateq; colorat aquora*, cecinit Catullus. Talis igitur VEN.
Princeps Arnestus, cujus hæc imago. Hic, velut aurifer fluvius,
aurum potabile populis propinabat, ab eo toties sublevata, *fame*
moriens Bohemia, est, quam universam benefaciendo peragrabat,
ut errando prodesset, cum *Arnestum* currus onusti pecunijs &
panibus sequerentur. Sed de ejus infinita propè liberalitate jam
pridem egimus, nec vacat repetere.

Divitiarum
contentus
verè sunt di-
gitus.

DE DIVITIIS ET AURI RADIO.

Auro pretium hominum æstimatio dedit; itaque etiam po-
est.

test auferre: auferunt qui non æstimant. Et sanè neque bonum, neque malum, aurum & divitiæ sunt, sed ex possidente, & bono usu, bonitatem, aut ex malo malitiam trahunt. *Usus*, divitiarum divitiæ sunt, & æstimantur ob usum; qui aurum condit, cum auro pretium quoque ejus abscondit. Potest igitur inter medios thesauros sedere Paupertas. Quid enim pauper ab avaro divite differt? proximâ etiam felicitate hic infælicior, quia auri pericula & curas habet, auri gaudium non habet. *Beatitudo non est, qua se beatam nescit; nes dives, qui se divitem non putat.* Desideramus enim, quæ non habemus. Hinc animus; non arca, dives est; & divitiæ sunt Virorum, non Viri divitiarum. Avaros *Fortuna Draconum & Gryphium* loco habet, qui servant thesauros ijs, quos ipsa destinavit: tantum habent, quantum expendunt. *Arnestus* Præsul liberalissimus, cum auro velut fluvius exundaret, *vicit opes animo*, & velut divitiarum Deus habebatur, quia semper posset, semperque vellet donare. Ad eum, velut ad *aureum milliare*, viæ pauperum omnes tendebant. Illudque mirabile in *Arnesto* notavit Antiquitas, quòd post tantas Ædificationes, Fundationes Ecclesiarum, Cœnobiorum dotationes, & immensam in pauperes suos liberalitatem, plura tamen denuo haberet, quæ daret. Aurum spontè ibat ad aurum, & *uno ramo avulso alter aureus* apparebat. Habeat igitur suum *Equum argenteum Cuthna*, habeat *aureum Gilovia*, Aureum Principem, non *Equum* (*Arnesti* insigne) virtus Cælo donavit, cum *Arnestum* donavit.

Petrus Berti
in Tab. Geograph.
Hæge,
C. Dornav. in
Principe Inventi. mit.

III. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

CRYSTALLINEVS.

VEN. ARN. SCIENTIIS OMNIBUS EXCULTISSIMUS.

S*peculum*, ex lucidissima gemma *Crystallo* confectum, propono, *Symbolum* scientiæ in *Arnesto Crystallus*. Sante quod tabulam cœli & terræ constituo, quam nimirum tabulam repræsentat *Crystallus*. Inscribe deinde hæmistichium: *Quod speculator, capio.*

Doctorum hominum speculationes; & Curæ erudita, speculo

G g g 2

culo videntur perfimiles; omnium enim rerum creaturarum species habent in intellectu, eaque etiam attingunt & penetrant, ad quæ lux non potest accedere. Crystallinum verò speculum obiecti, quòd inter gemmas nihil præ *Crystallo luci* similius invenitur; neque Sole eget, quia etiam noctes illustrat. *Crystallus* ipsa dat rebus lucē, quæ cum species emittunt, rursus ad *Crystallum* referuntur, adeoque amabili quodam & arcano lusu & commutatione naturæ, dat gemma lucem, & speciem recipit pro luce. Deinde speculo vigiliæ Sapientium aptè exprimentur; semper enim speculum vigilat, nunquam oculum claudit, ut rerum simulacra repræsentet. Etiam tenebras (quamvis sine specie) ostendit, tamen in speculo nemo adhuc vidit. Tale in *VEN. Arnesto* Scientiarum speculum fælix habebat *Bohemia*, meritoque hunc ei Crystallorum radium adscribit. Sed alioqui Crystallum *Bohemiæ* Natura dedit, ut Gemmarius Rudolphi peritissimus attestatur: *reperiuntur*, inquit, in *Bohemiæ montibus*, sæpe in agris, *Crystalli* (ut prope *Cratenbergam*, & *Tsalroniam*) tantâ elegantia, ut vix ab Orientalibus distinguas; omnes a Natura sunt sexangulares, cujus rei difficilis est ratio, &c.

Anselmus de Boode L. 1. de Gemmis c. 12. & Cap. 16. L. 2. c. 73.

SCIENTIÆ RADIUS.

Adversus nimium curiosam Ingenia fertur auctor.

Nullum tam lethale vulnus, quàm à Scientia Orbis accepit. Arbor una non modò Corpus, sed etiam Animas infecit. *Hinc illa lacryme!* infantum, virorum, omnis sexûs, omnis ætatis. Nec tamen moniti cessamus vulnera quærere, ut ætas puerorum, quæ curiosa, in acie cultri & novaculæ libenter occupatur. Scientiis optimum medicamentum *Fidem* Christianam, opposuit Deus, quam scientiis omnibus fecit certiolem. Desinant igitur curiosi in Fidei rebus ineptire! Optimus jaculator, dum jaculatur in punctum, punctum non videt; optimi ictus argumentum est, non videre. Aliud itidem hominum reperitur genus, qui omnia sciunt. *Faciunt, ne intelligendo, ut nihil intelligant.* Nullum scientiæ impedimentum est majus, quàm scientia; zelotypæ sunt scientiæ, & faciunt chaos, quod mens una

Terent.

non evolvat. Te & statum respice; qui scientiam quæris, tua in scientijs quære. *Ut apes*, quæ tantum in floribus suis sedent, cæteros honorant, & aliquando ad florum aures admurmurant. At *Formica*, fateor, etsi laboriosæ sunt, per arborum ramos, huc atque illuc instabili vestigio vagantes, inutiliter fatigantur. Post mille sursum ac deorsum consuantos discursus, vix aliam muscæ domum pro præmio reportant. Forsthan ideo *speculo Mercurius fixus* additur, ut sciamus, optime species & imagines rerum reddi, cum erraticum de se ingenium certæ rei, suoque objecto affigitur; *scientia enim est finitorum*, & ordinem & comprehensionem amat; *ordo verò est anima disciplina*. *Asserculi pictorum* (quos manu sinistra tenere solent) omnes ex penicillis trahunt colores, imaginem nullam repræsentant, quia confusi sunt; & quid confusio aliud, quàm confusionem pariat? VEN. *Arnestus* statui suo imminens, sua sciebat; sapiebat ad sobrietatem; inde *Sapientia* dicitur. Sibi canebat & Musis, atque in occulto, velut tenerimus *mori vermiculus*, de prudentissima Virgine MARIA opus eviscerabat. Omnia munda mundis, omnia niveis animis in nivem, lucidis in lucem vertuntur. Crystallum ex nive nasci dicunt; candor non sufficit: frigida est omnis scientia, nisi pietate incalescat. Hinc ille, quamvis Lucifer Angelus, Crystallinos affectabat radios, *sedebat*, inquit, *in lateribus Aquilonis! Frigidus est ille locus*, respondet Bernardus. At VEN. *Arnestus* Crystallum suam vertebat ad Solem, ut non modò lumen de lumine, sed etiam calorem ex divino calore mutuaretur.

Aristot.
Scientiæ debet affectio conjungi.

IV. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

EX GEMMIS, QUAS GRANATAS VOCANT.

VEN. ARN. I. ARCHIEPISCOP. ECCLESIE PRAGENSIS.

UNam gemmam habet *Bohemia*, primæ inter suas dignitatis, quæ venustate, duritiâ, splendore, Orientem provocat, *Granata* vocatur, Carbunculi specie. Ita sentit princeps, Patrum ætate, *Gemmarius Boërius*, & subscribit doctissimus *Sennertus*. Prior ille sic loquitur: *Granati, qui in Bohemia inveniuntur, omnes*

Anselm. Boët.
l. 1. de gemmis
c. 17. & 18. &
l. 2. c. 24. 25.
& 26.
Sennert. in E.
ptome Nat.
scient. l. 5. c. 6.

vitio ita carent, ut ostentum sit, si vel unus reperiatur, qui vel nebulam, vel fissuram habeat. Rotundi sunt omnes. Bilina & Teplia colliguntur; hi Orientalibus nobiliores sunt, tum quia vitio carent, verisq; carbonibus similes sunt, tum quod illorum color nullo igne auferri aut minui possit, quod nulli gemma colorata proprium est; ita ut hac ratione, quasi immortalis Granatus Bohemicus, auro obryzo comparandus sit. Novi, qui per multos menses in igne frustra detinuerat, &c. Sit igitur Granatus rotundissimus anulo Archiepiscopali insertus, in eo Granato sculpatur *Arnesti sponsa Pragensis Ecclesia*, seu *S. Viti* Metropolitanum Templum, adjacente Infula, Pedito, Pallio, aliisque *Arnesti* Insignibus. Hunc anulum in Ara lucente inter ignes deponere illatum, nullo enim igne violatur. Adjice Inscriptionem: *Quis nos separabit?*

Granata
gemma Ar-
nesti Archi-
episcopi
symbolum.

RADIUS ARCHIEPISCOPALIS DIGNITATIS.

Amor Arne-
sti in Eccle-
siam Prag.
sponsam suam.

Negat istud de
Scavola Dion.
Halicarnas.
in Antiquit.
Rom.

Reg. hierogl.

Nescit Granati Natura igne mutari, & *Arnesti* in Ecclesiam suam Amor, nullam adversitate mutatus est. In igne, aurum & gemmae, homines in camino tribulationis probantur. Adde quod *Granatus* semper sine vitio; semper innubis, semper vigil, rotundus & masculus; quae omnia caelesti *Arnesti* amori conveniunt. *Scavola*, si *Livio* credimus, in aram ardentem manum injecit, & suum ipse punivit errorem; felicior *Arnestus*, quia amorem igne firmavit. Ignis, quod puniret, non habuit; invenit, quod exerceat. Multas & graves arumnas passus *Arnestus*, ut sponsam suam immaculatam offerret; dum ab haeresi eam purgat; ab haereticis poene occisus est. Sed audeo etiam cum *Pserio* flammam *Dignitatem* appellare. Non eget flammis purgantibus, qui honoribus cruciatur. In hoc Ecclesiae amore, *Ernestum II.* successorem accepit, cujus Gentilitius ille globus, *Granati* naturam videtur induisse; vicit enim Elementa naturae omnia, divinae Charitatis impulsu in altum libratus; ob quam *Gloriam Victoria* suas illi pennas adjecit.

V. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

SAPPHIRINVS.

VEN. ARN. BOHEMIÆ PRINCEPS, ET PRIMAS.

Pingatur *Sapphirus* Veterum, quem lapidem *Lazuli* esse probat *Alcasar* (opaca gemma cæruleo colore, aureis punctulis aut stellulis exornata, ex qua color ille cæruleus conficitur, quem *ultra marinum* vocant, auro pretiosior) *Sapphiro* igitur, qui jam antè naturâ suâ *stellas* habet, lucidissimum *Solem* inculpe, eritque illa Imago, quam *Iosepho* Principi futuro obtulit in somnis Divinitas; adscribe Imagini Lemma ad ipsum *Solem*: *Nil apud hunc vicina valent*. Meritò *Sol*, *Iustitia Princeps* appellatur; apud quem nulla personarum acceptio. Omnibus est idem. Vicinæ sunt stellæ, sed luce minores; vicina sunt loco & dignitate, non jure & gratiâ. Etiam servat sua dona remotis; imò, cum vicinas & proximas *stellas* extinguat, remotiores majoribus radijs illustrat. Habent, sinè dubio, stellæ vicina majorem à *Sole* calorem, gratiam, influentiam, sed ea in vulgus nota non sunt, nè gratia Principis fiat invidiosa. *Sapphirus* porrò, quam picturæ nostræ tabulam fecimus, apud Veteres Sapientes *Principatus Hieroglyphicum* fuit, ac præcipuè *Principem Sacerdotum* significat, qui *Sapphirum* collo appensum gestabat, in qua gemma *Veritatis* sculpebant Imaginem, atque ipsum hoc monile *Veritas* dicebatur. Eandem hodièque dignitatem *Sapphirus* obtinet, nam cuiilibet in Cardinalitiam dignitatem assumpto, *Pontifex summus* anulum cum *Sapphiro* mittit, atque ex eo usitatus ille *Episcopis* anulus conficitur. Sed quidquid de gemma sit, in ea figuræ nostræ *veritas* non vertitur, sed in *Sole*, quem in hoc cæruleo *Sapphiri* cælo adorant stellæ, ad cujus aspectum omnes veneratione connivent, unus ipse, velut iustissimus *Judex*, nulli gratiæ obnoxius, *par pluribus unus*, nulli connivet, eodémque semper vultu, quidquid geratur in Orbe, tuetur.

Hæc Imago *Arnesti* iustissimi Principis; de cujus *Iustitia* supervacuum est narrata repetere: constat, nullum in Promotionibus

Plin. lib. 37.

C. 9.

Anselm. Boët.

l. 2. de ge. m. m. i.

C. 1. 9. & 120

Lud. Alcas.

in Apoc. C. 21.

v. 20. not. 9.

Sapphirus

Principatus

symbolum.

Hier. lib. 41.

Hieroglyph.

Diod. Sic. lib. 1.

C. 3.

Eltam. l. 54.

variar.

Abulens. in

Exodi 28.

Alcasar in

Apoc. sec. 66.

tionibus & dignitatum luce ad consanguinitatem & vicinitatem sanguinis habuisse respectum. O virtus radio Sapphirino digna! fuit in sermone verax (ait vitæ vetustus Scriptor) & magni consilij vir, in Iudicio justus, apud quem non erat acceptio personarum, & si Iustitia lesa foret, nec parcebat pauperi, nec potenti, & apiores, & doctiores, & meliores proprijs Consanguineis præferebat.

RADIUS PRINCIPUM.

Iustitia Principis scrupulosa esse debet & oculata; non adulterina, sed fidelis.

Justitia propria Principum virtus Principem facit. Hæc unâ si careat Princeps, bonus non est. Hanc si habeat, nomen boni Principis meretur. Compendium omnium, ac præcipuè Principalium virtutum, Iustitia est. Sed non satis est Iustitiam velle, scire eam & nôsse oportet. Qui gemmas explorant, fundum inspiciunt: veritas enim in fundo latet, & sæpe sese falsitas (ut folijs spuria gemmæ) defendit. Ministri colorare noverunt, & tingere, plûsque est sæpe falsitatis in folio, quàm veritatis in gemma. Malus familiæ Pater est, qui famulorum acta non considerat; malus hospes, qui agri sui modum ignorat. In aula Principis, velut in speculo, Regnum videtur. Ab illa inchoanda Iustitia est. Gloria Solis maxima hæc est, quòd, per seipsum, vicina & remota tueatur. Etiam sibi Sol qualdam Leges in cœlo statuit & fines, quos nunquam egreditur. Pulchrum est, alligatum se Legibus Principem profiteri. An non magis alligatur fœderibus, & Coronæ juramentis? Satis altus est Sol, nec tamen alto illo dominio utitur, quod falsi Politici Principibus immurmurant, quo uno omnis in Principe perit Iustitia; cùm injustitiâ peccari apud illos non possit. Semper hisce pseudopoliticis cadit Respublica, ut Provincias possint spoliare.

Maestriavel.

- - Referebant Navibus altis

Occulta spolia, & plures de Pace Triumphos.

Qui omnia, inquiunt, potest, auferre partes quaslibet potest. Ubi igitur pauperis Naboth vineam collocabis? Exitium Principi suadet, qui suadet injuriam. Non frustra Iustitia in manu libra videtur. Scrupulis, ad sanitatem Regnorum, consilia, ut medica-

menta,

menta, debent examinari. Sive addideris, sive detraxeris, sanitati nocuisti. Indivisibile est Justitiæ temperamentum ad pondus, & omne gemmarum vincit examen, alioquin loco sanitatis venenum propinatur.

VEN, Præsul *Arneſtus*, ut *Sapphirus* *Carolo* Cæsari fuit, in quo veritatem aspiceret; ita alios judicabat, ut se ipsum in Tribunali Divinæ Justitiæ simul stare & judicari de judicio existimaret. Vide, aut reminiscere, quæ de eo pridem narravimus; meritoque hunc ei *Sapphiri radium* addimus, ac eò libentiùs, quòd Præsuli suo & Principi *Bohemia Sapphirum* possit offerre; quippe, ut ait *Boëtius*, *satis præstantes Sapphiros, & Lazulos Bohemia profert.*

Ansel. l. 2. de gemmis ad Rudolphum Cæsarem C. 42. & C. 130.

VI. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS

EX GEMMA ACHATE.

VEN. ARN. SUMMUS CAROLI IV. IMPERATORIS MINISTER, GRATIA ET AUTHORITATE IN AULIS PRINCIPVM, REGVM AC PONTIFICVM SUMMORVM FLORENTISSIMVS.

Achates gemma est, cui Naturæ error pretium facit, quippe *Avenulae*, nativo ductu, species fluminum, nemorum, arborum, montium, valliùmque, aliâque plura, repræsentant. Notus est Regis *Pyrrhi Achates*, in quo *Apollo* cum *Cithara* in consilio *Musarum* sedebat, sed earum quælibet cum proprijs Insignibus; denique *Parnassus* non in rupe, sed in gemma visebatur. *Mercatus* solem in *Achate* habuit tam graphicè expressum, ut nulla ars pulchriùs posset imitari. Ego, verba sunt *Anselmi Boëtij*, *Medici & Gemmari*, apud *Rudolphum præstantis*, *Achatem habeo, qui non major est ungue medij digiti, qui circulus tam exactè fusco colore notatum refert, ut circino perfectior exarari non possit.* In circuli medio *Effigies Episcopi cum mitra exactissimè apparet, &c.* In hac igitur hilarissima gemma *Achate*, sit picta regio suis oppidis, montibus, fluminibusque distincta, qualis esse in *Achate* sæpe solet. Super hanc Regionem circinus statuatur, cujus pes prior cum corona regia centrum Regionis tangit, ak-

Achates boëtij Ministri symbolum. Plin. lib. 37. C. 1. & 10.

Marsil. Catalogus variat. observ. lib. 3. C. 17.

Boëtius l. 2. de gemmis C. 96.

H h h

tes

ter verò pes cum Archiepiscopali Infula circa totam Regionem circumferentiæ lineam describit. Notum est, Bohemiæ rotundam, & circulo similem, esse figuram. Inscriptionem imagini adijce: *hic jubeat, alter obit curis*. Achatem gemmam, Summi Ministri symbolum faciunt Eruditi. Vide, quæ hac super re notavit de la Cerda in Æneid. Apud Maronem enim *Aneas uno graditur comitatus Achate*. Nos quoque olim *Achatem* in gemmam conversum, jam in digito Principis sedentem, in quo Princeps spectare possit omnia, juvenili carmine cecinimus. Talem Lib. 6. Liv. *Achatem* habebat *Carolus* in *Arnesto*; summus erat Regni Minister, quem Græci, Livio teste, dixerunt, *Apolectum*; cujus ministerium & curas, quibus *Bohemiã* descripsit, in superioribus libris invenies. *Rex movet à Centro*, ad eum omnes referuntur lineæ; Ministri Regna curis amplectuntur. Sed & *Achates* patria gemma est, ex quo facilius Radius *Arnesto* parabitur. In *Bohemia*, ait citatus Boëtius, *non procul Misã, Leuchates* reperitur, *punctulis nigris vel purpurei coloris conspersus, qui elegantissimus est, &c.*

SUMMI MINISTERII RADIUS.

Ad aulã ingeniosissimi, prudentissimi, experientissimi, doctissimi, &c. advocandi, nõ ditissimi.

Qui regnare cupit, Consiliarios quærat. Non enim verum est illud, quod jactabatur: *Vnus non sufficit Orbis*. Verius dicitur: *Vnus non sufficit Orbi*. Et quomodo sufficisset, qui nec sibi regendo, nec uni Babylo ni sufficit? Quantas Machinas supra hominum capita Naturæ creator suspendit! quot influentijs opus est, ut vivat Orbis! quot oculis unus hic custoditur! Sol unus satis non est, innumerabilem Aulam siderum trahit, Sed hic labor, hoc opus, ut ad Aulas sapientissimi, non ditissimi evocentur. Difficile est Vates invenire, atqui omnis Consiliarius Vaticinium profitetur, ut *Ianus*, quem à tergo nulla pinxit Ciconia. Quin adeò tres vultus habet *Prudentia*: *Tempus* aspiciit *præteritum*, quod exempla, & causas suppeditat; *præsens* rei totius verissimum statum exhibet; at tempus *futurum* utilitates Regnorum, & ante omnia Principis famam, etiam diu post futuram, respectat. An enim malefacta posteri tacebunt? ciconias faci-

Iuvenc.

facient, irridebunt, & incorruptis Judicijs favient. Vapulabunt inutilia & noxia Consilia, & Historicorum calamis confodientur. Narrabunt isti vulnera Reipublicæ, nec contenti vulnere, nominabunt percussores: *His Ministris Patria perijt, his floruit; hujus consilij extincta gloria Nobilitatis est; hujus conatibus, dum labyrinthus emungitur, sanguis expressus est.* Facile ista cavet, qui non se in consilio, sed Principem quærit; Principalem animum, qui consulit, debet habere. A puncto medio circumferentia regitur, non à circumferentijs centrum; alioquin non Regis ille circulus erit, sed privatus paucorum. Duo tamen maximis Consilij obstant, dum aut *produntur, aut differuntur.* Etiam Feræ surgentes perturbant cubilia, nè capiantur; quanto magis humana prudentia. Una *Penelope*, brevi noctis morâ Telam retexet, quam multis diebus contexerat. A quo justius silentium exigas, quàm ab illis, quibus, ut taceant, solvitur? quibus silere honor est? Consilium, *Reguli* habet naturam; qui si prius videtur, necatur; si prior videt, occidit. Hinc *Minotaurus* inter Romana signa, ex Labyrintho translatus. Nam militaria Consilia præcipue, debent ab hostibus ignorari. Prima consilij Gloria *silentium* est; altera *celeritas*. Sæpe consilium pessimum celeritas obtegit; tarditas, etiam ex bono malum fecit. Optimum est, quod in arena, & sub manu nascitur. Quantum hosti virium accedit, cum scit te prælium non audere? At dum *Romæ* consultatur, *Prætoris* foris *Saguntus* amittitur. Posthuma consilia, medicinis post mortem comparantur, quæ nihil profunt, nisi fortè Medico, cui solvitur. VEN. *Archiepiscopus & Princeps Arnestus*, hæc omnia, ut pridem probavi, secutus, talem ac tantum Principem *Carolum IV.* consilij reddidit, ut invidia magis ejus virtus, quàm imitationi sit subjecta; ideoque, ut *Achates Caroli*, radio ex *Achate* fulgebit.

Duo Confiliorum etiam optimorum naufragia,

Prætoris

VII. HUMANÆ BEATITUDINIS RADIUS
EX GEMMA FULMINEA, QUAM CERAVNIAM
APPELLANT.

VEN. ARN. S. SEDIS APOSTOLICÆ LEGATVS.

Plin. lib. 37.
C. 9.

Ceraunia
gemma Le-
gationis A-
postolicæ
symbolum.

Gemma candida est *Ceraunia*, quæ fulgorem siderum rapit; imò fulmine nata est. Nam cum saxa ferit fulmen, abstantque rupium particulae, coelesti hoc igne perustæ maturantur, pretiumque & lucem acquirunt ab ictu, ut videatur in ijs animam fulmen accendere. Exsculpe igitur in hac *Gemma Fulmen*, atque inscribe: *Tardè ac utiliter tantum*. Fulminis hæc natura est, non concipi, nisi multis prius exhalationibus venenatis ascendentibus. Quàm postea tardè nube cingitur; quàm tardè accenditur! quantum prius minatur! ad sunt plerumque pluviae, & quasi Naturæ ipsius deprecantis fletus & lacrymæ, quibus sæpe placatum *Fulmen* extinguitur. Si tamen hoc fulmen feriat, utilitate fertur, & gemmas parit. Tale sapiens, non *brutum*, *Fulmen* VEN. *Arnestus* Sedis Apostolicæ Legatus, cujus etiam Clementiam & Fortitudinem oleum, quod è sepulchri marmore fluit, ostendit. Inscribe fulmini potius: *Tardè, sed bene*. Excommunicavit ille & ferijt quondam *Ioannem Regem Bohemia*, sed tam utiliter, ut ex lapide durissimo gemmam lucentissimam redderet; adeoque *Rex* Sedi Apostolicæ supplicaret. Verum illud est, quod tradunt Philosophi, in venenatis corporibus serpentium, si fulmine tangantur, venenum omne consumi.

Seneca l. 2. 99.
Nat. 37. Forer.
disp. de ignis,
Thesi. 14.

RADIVS LEGATIONIS APOSTOLICÆ, ET DE
CLEMENTIA AC FORTITUDINE VEN. ARN.

Clementia
naturalis
Principatus
signum; se-
veritas con-
tra violentiam.

Antoninus Pius Imperator in nummis suis *Fulmen* sculpsit in *toro*, quasi dormiret. Quid hæc imagine venustius? Dormiebat etiam apud *Arnestum*, sævamque illam Potestatem sopiebat Clementia. Stabat in conspectu erroribus humanis paratus & obvius, nihilque aliud *Carolo* suadebat, quàm ut eo regnante omnibus bene esset. Hic verus est omnis Principatus finis, Juvenalis canit;

Pro-

- - - Provincia cū te

Rectorem accipiet, miserere inopum Sociorum,
Ossa vides Regum vacuis exsucta medullis.

Iustitia Principes constituit, Clementia confirmat. Maxima Principum felicitas, posse servare. Nocere multi possunt, prodesse pauci. Mordere, invidere, beluarum est; servare, hominum. Hoc opus est Magni Constantini, hoc omnium Augustorum, hoc opus Christi, hoc ipsius DEI. Plura Clementiā quā severitate Principes perficiunt: oleum etiam vulnera mordet. In Leonis vestigio nunquam ungues videbis; nam cū graditur, ungues, in vagina recondit. Dormiat igitur Fulmen, & utiliter tantūm saeviat. Vbi Clementia non proficit, tum Cœli tumultus permittitur, tum minæ, tum corusca lux, tum incertus pavor mittendus. Datur significatio, ut fugiant, à facie arcus; cū unum ferit, pluribus parcit; solida quærit Fulmen & conterit, cineribus semper ignoscit, omnes corrigit. Renovari post tempestatem Natura rerum videtur; cœlum serenius, aër purgator, aquæ feliciores, atque, ut Græci vocant, *astrape*, terra fecundiùs respirat. Rara nihilominus fulmina, & cū tot influentias, tot imbres, quibus *Iupiter in latam tellurem descendit*, Orbis noster sentiat, rariùs verberatur. Beneficia sæpe conferenda, offensiones & invidiosæ pœnæ citò & semel expediendæ sunt. Qualis VEN. Arnestus in Clementia fuerit, jam antè diximus. Ea si legantur, meritò hunc ei *Ceraunia ac fulminis radium* deberi quisq; fatebitur.

VIII. HVMANÆ BEATITVDINIS RADIVS

EX GEMMA CARBUNCULO.

VEN. ARN. S. ROM. ECCLESIE CARDINALIS.

Carbunculus gemma est igniti carbonis specie. Pinge igitur Candelabrum supra modium (ut ad Evangelicam parabolam alludatur) & in candelabro, Facis loco, gemmam Carbunculum, radios quaquaversum mittentem constitue. Fortè

Sennertus in
Epitoma Natur.
Scientia lib. 30
C. 4.

H h h 3

aptius

Carbunculus Cardinalitatis symbolum.

aptius in Cardinalitio Galero Carbunculus statueretur; adde Epigraphen: *Luceat lux vestra.* Aut etiam: *nec lucens consumitur.*

Nobilem hanc dotem *Carbunculo* dedit Natura, ut, licet velut ignis luceat, non tamen ut ignis mucescat. *Lux mea sorde caret*, dicere potest. Adde, quod innoxius est, & lucis beneficium sine damno dispensat; imò & sine lucro suo; nihil enim alienum depascitur; suâ virtute contentus, clamâtque: *caret mea flamma periclo.* Sed & illud mirabile, quod de Carbunculo tradit Plinius: *tunc lucem magis deregit, cum sursum attollitur*; itaque cum altior, clarior.

Plin. l. 37, C. 1.

Hunc *Carbunculi Radium*, quem in Romana Purpura Summus Pontifex dedit, quis ausit *Arnesto* negare? Quanquam, breve illud honoris tempus fuit. Nam cum Purpura donabatur, mortuus, prius propè gloriam cœlestem, & divinum Solem aspexit, quàm hâc Auroræ Purpurâ radiaret *Arnestus*, vixque in titulum sepulchri Purpura suffecit.

RADIVS EMINENTISSIMÆ PURPURÆ.

Pericula dignitatum.

Multi felicitate, velut onere, franguntur, qui adversis frangi non potuerunt. Maximum onus honor est, & aurum plumbo gravius. Infelicitas bene tolerata fit felicitas; dignitas & felicitas (nisi felicitate continetur) felicitas non est. Miser ut felix fiat, eget unâ patientiâ. At felix in dignitatibus esse non potest, nisi præsidio plurimarum virtutum. Aurum probant homines, sed ijdem sæpius ab auro & honore probantur. In dignitate verò serum est bonum fieri. Quis veterum Cæsarum in Imperio melior factus? vix unus *Vespasianus* nominabitur; quia nescit imperare, qui nescit subesse. Arundo in piscinis assurgens à radice, caret nodis; in alto, dum excrevit, nodosa est; sic quibusdâ contingit, cum ascendere, vix sese ferunt, & ventis agitata crebrò impingunt. Omnis locus altus facit vertiginem; cœlum ipsum, securissimum licet, rotatur, & nubibus obducitur; & quamvis igne lædi non possit, inhonoratur nabe. Aurum quoque, dum probatur, etsi non pereat, tamen ex inanibus pa-

paleis, & adulatione liquefcit (flamma enim honor est) ergo aureos etiam mores mutant honores. Felicior Carbunculi Natura non læditur flammis; in similem naturam ignis non agit; nati ad Imperium non mutantur. Flamma Carbunculi frigida est: sine nube semper cœlo invidiosè lucet, nec diem distinguit nec noctem. Ob hanc gloriam Carbo unicus thesaurus esse potest, vetusque illud refutat proverbium, quo thesauri inanes, fieri carbones dicuntur. Hâc virtute ad miraculum propè VEN. Arnestus claruit, in quo nihil mutaverunt honores; jam in Naturam lucem converterat, & velut Carbunculus, suâ se virtute involvens, durabat. Hoc unum cœlitus sibi repeti audiebat: *Luceat lux vestra!* doctrinæ sanitate, & exempli bonitate. Erat *lucens cardo & carbo* Romanæ Ecclesiæ Purpuratus, qui ad frigus lapidis, addebat ardorem Charitatis. *Lampades ejus, lampades ignis, atq; flammarum.* Hic igitur Radius Præsuli Nostro debetur, eumq; donat *Bohemia*; cujus etiam in sinu hoc pretiosi lapidis genus, etsi perrarò, reperitur.

*Tier. lib. 46.
hieroglyph.*

*Vestigium De-
i hemis Dia
C. 100.*

Octo Cœlestis Vitæ Beatitudines, quibus, velut totidem Radijs, VEN. Præsul ARNESTUS in Ecclesia DEI reluxit.

CAPUT XXIV. & ULT.

Spectasti, Lector, priore Capite *Arnestum*, octo humanæ Felicitatis ac Beatitudinis radijs coruscum, velut Solem. Nunc totidem, sed cœlestibus radijs fulgentem aspicias. Virtutum *Gemma*, rursus radios facient; à quibus si te quoq; irradiari permiseris, proh! quàm serenus eris.

I. COE-